Viite
U 7/2018 vp, COM(2017) 793 final ja COM(2017) 794 final

Asia
EU/OSA; Perustuslakivaliokunta 2.5.2018 klo 09:00; asia EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuutta säätelevän kehyksen perustaminen (U 7/2018 vp)

Sisäministeriön rajavartio-osasto lausuu komission ehdotuksista EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuutta säätelevän kehyksen perustamiseksi seuraavaa:

Rajavartio-osasto on osallistunut valtioneuvoston U-kirjelmän laatimiseen ja esityksemme on otettu asianmukaisesti huomioon. Rajavartio-osasto katsoo, että komission ehdotus parantaa rajaviranomaisten kykyä torjua laitonta väärien tai useiden henkilöllisyyksien käyttöä. Tämä parantaa ulkorajavalvonnan vaikuttavuutta ja tästä syystä rajavartio-osasto suhtautuu asetusehdotuksiin myönteisesti.

Henkilön tunnistaminen on olennainen osa ulkorajavalvontaa ja rajatarkastuksia. Perinteisesti matkustaja tunnistetaan passin avulla. Matkustusasiakirjojen väärentämistä vaikeutetaan turvatekijöillä, jotka perustuvat kansainvälisiin standardeihin, mutta tästä huolimatta maailman eri valtiot myöntävät hyvin eritasoisia passeja. Lisäksi lähes kaikissa maissa on mahdollista vaihtaa nimeä ja kolmannen maan kansalainen voi myös vaihtaa kansalaisuuttaan. Laillisesti muutetuilla tai väärennetyillä tiedoilla tehdyt alfanumeeriset rekisterikyselyt ovat tuloksettomia.

Euroopan unionissa on käynnissä useita tietojärjestelmähankkeita, joissa henkilön tunnistaminen perustuu alfanumeerisiin ja biometrisiin tietoihin. Järjestelmästä riippuen tunnistaminen voidaan tehdä molempia tai vain toista tietotyyppiä käyttäen. Ulkorajavalvontaan liittyvistä järjestelmistä sekä biometristä että alfanumeerista tunnistamista hyödyntävät Viisumitietojärjestelmä (VIS), Schengenin tietojärjestelmä (SIS) sekä arviolta 2021 käyttöön otettava Rajanylitystietojärjestelmä (EES). Biometriikkaa ei käytetä Euroopan matkustajatieto ja -lupajärjestelmässä (ETIAS), koska biometrisiä tietoja ei voida kerätä luotettavasti ilman että matkustaja tavataan henkilökohtaisesti. Rajaviranomaisella on velvollisuus tarkastaa edellä mainitut järjestelmät rajanylityksen yhteydessä ja komission antamien tietojen mukaan noin 95 % yhteentoimivuusehdotuksen piiriin kuuluvista henkilötiedoista on tallennettu näihin järjestelmiin.

Komission antaman selvityksen mukaan ehdotus ei muuta tai laajenna rajavartiomiesten pääsyoikeuksia eri järjestelmiin tavanomaisissa tilanteissa. Esimerkiksi rajatarkastustilanteessa rajatarkastajalla on pääsy niihin järjestelmiin ja tietoihin, joihin hänelle on annettu oikeus järjestelmäkohtaisissa asetuksissa. Poikkeuksen muodostavat tilanteet, jossa uusi henkilöllisyys tallennetaan johonkin EU:n keskitettyyn tietojärjestelmään tai järjestelmässä olevia henkilötietoja päivitetään tai muutetaan. Näissä tilanteissa yhteentoimivuusehdotukseen sisältyvät komponentit tarkastavat onko henkilö tallennettu muihin EU:n tietojärjestelmiin joko samalla tai eri henkilötiedoilla. Mikäli henkilötiedot poikkeavat aiemmin ilmoitetusta, niin järjestelmä ilmoittaa automaattisesti poikkeaman olemassaolosta. Esimerkkinä voidaan käyttää sukunimen vaihtoa, jolloin henkilön biometriset tunnisteet täsmäävät aiempaan henkilöllisyyteen, mutta nimi on vaihtunut. Näissä tapauksissa kyse saattaa olla esimerkiksi laillisesti avioliiton vuoksi vaihtuneesta nimestä tai

tilanteesta, jossa etsintäkuulutettu henkilö pyrkii nimenmuutoksella välttämään viranomaisia. Asetus velvoittaa viranomaisen selvittämään identiteettiin liittyvät epäselvyydet. Tämä edellyttää pääsyoikeutta ristiriidan aiheuttaneisiin henkilötietoihin. Pelkkä ristiriitatieto ei estä henkilön maahanpääsyä, mutta voi aiheuttaa toimenpiteitä, mikäli henkilötietojen vaihdolla on pyritty kiertämään esimerkiksi maahantulokieltoa. Ulkomaalaisvalvontaa tai rikostorjuntaa ja -tutkintaa suorittavaan rajavartiomieheen sovelletaan lainvalvontaviranomaisia ja maahanmuuttoviranomaisia koskevia pääsyoikeuksia.

Rajavartio-osasto pitää erittäin tärkeänä, että yhteentoimivuutta koskevan asetuksen toteuttamiseksi valittavilla ratkaisuilla tuetaan rajatarkastusprosessia, eikä haitata merkittävästi rajatarkastusten sujuvuutta. Ehdotukseen liittyvät vaikutusarviot eivät anna kaikilta osin rajavartio-osastolle riittäviä perusteita arvioida ehdotuksen toimeenpanon vaikutuksia. Komission järjestämissä teknisissä työpajoissa on esitetty arvio, että yhteinen tunnistustietorekisteri (CIR) sisältäisi noin 250 miljoonaa henkilötiedostoa. Näistä noin 230 miljoonaa henkilötiedostoa kuuluisivat EES, ETIAS ja viisumitietojärjestelmän (VIS) piiriin eli keskeisiin rajatarkastuksissa käytettäviin rekistereihin. Komission ehdottama multi-henkilöllisyyden tunnistaja (MID) perustuu näiden tiedostojen keskinäiseen vertailuun identtisten tai lähes samankaltaisten tiedostojen löytämiseksi. Ehdotuksen mukaan epäselvät tapaukset on selvitettävä manuaalisesti ja käytännössä välittömästi. Raja- tai muilla viranomaisilla ei ole aiempaa kokemusta tämän kaltaisesta toiminnasta tai siitä miten paljon virheellisiä tapauksia järjestelmän vertailusta syntyy. Ehdotus ei myöskään sisällä perusteita arvioida sitä työmäärää, joka yksittäisen epäselvän tapauksen selvittämisestä aiheutuu. Tästä syystä rajavartio-osasto katsoo, että näitä seikkoja tulisi tarkentaa ehdotuksen käsittelyn edetessä.

Edellä mainittuun viitaten rajavartio-osasto katsoo, että komission ehdotus oikein toteutettuna parantaa sisäistä turvallisuutta ja mahdollistaa aiempaa tehokkaamman EU-tietojärjestelmien käytön mm. yhtenäistämällä järjestelmiin syötettävien tietojen laatuvaatimuksia ja parantamalla biometrisen tunnistamisen käyttöedellytyksiä. Tämä kuitenkin edellyttää rajatarkastusten sujuvuuden ja eri järjestelmien sekä prosessien yhteensopivuuden huomioimista jo ehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi
